

З родини йде життя людини

Ляшенко, Л. П. З родини йде життя людини: матеріали до свята / Л. П. Ляшенко // Шкільна бібліотека. - 2016. - №4. - С. 63-64.

Бібліотекар. Родина, сім'я - це найдорожче для кожної людини. «З родини йде життя людини» - говорить народна мудрість. Тут людина робить свої найперші кроки, звідси вона виходить у широкий світ. У сім'ї вона вчиться шанувати свій рід, свою землю, берегти пам'ять свого роду. Великий український педагог К. Д. Ушинський писав: «Важко виразити словами те особливе, світле щось, що народжується в нашій душі, коли ми згадуємо тепло рідного сімейного гнізда. До глибокої старості залишаються в нас якись сердечні зв'язки з тією родиною, з якої ми вийшли». Із покоління в покоління складається, пишеться і переповідається історія держави, окремих її регіонів, сіл, міст. Віками складалася й передавалася від діда-прадіда до дітей-онуків історія кожного роду.

А що ж означають слова родичівство, рід, родовід, родичі, рідня, родина, сім'я, предок, покоління?

Учень. Родичівство - зв'язок між людьми, з наявністю якого закон пов'язує виникнення, зміни або припинення прав та обов'язків. Є два види родичівства: кровне, яке існує між людьми, що походять від одного предка; свояцтво - родичівство за шлюбом, між родичами подружжя.

Учениця. Рід - ряд поколінь, що походять від одного предка.

Предок - найстаріший родич по висхідній лінії з боку матері або батька (старший за бабу, діда).

Учень. Родовід - історія поколінь певного роду: перелік, запис, що виявляють та ілюструють походження, послідовність поколінь (генеалогічне дерево).

Учениця. Родичі, рідня - ті, хто перебуває в спорідненні з ким-небудь.

Родина, сім'я - група людей, що складається з чоловіка, дружини, дітей та інших близьких родичів, які живуть разом (під спільним дахом).

Бібліотекар. Ви почули, що означають ці слова, і, напевно, помітили, що вони майже всі мають спільний корінь. Ми часто чуємо: «молоде покоління», «передавати наступному поколінню», «ото було покоління». А що ж означає слово «покоління»?

Учень. Покоління - нащадки одних батьків, люди близького віку. Часовий проміжок між цими ступенями родичівства - 30 років.

Учениця. На великі свята рідня завжди збирається в хаті найстарішого. Та не тільки в свята. У години радості і горя всіх до себе збирала «хата». Сідали всі за столом біля покуття. За народною традицією, покуття обов'язково мусить бути «обличчям до сонця». Це означає, що застільне вікно, біля якого й розміщався традиційний кут, робилося на схід. Відтак його називали покутнім вікном. У традиційному українському селі покуття розташовувалось по діагоналі від печі. Біля нього стояв стіл, накритий скатертиною, і хліб-сіль, що символізували нашу прадавню гостинність. Це місце з давніх-давен вважалося святим. У почесному куті повсякчас висіла ікона Ісуса Христа чи Божої Матері.

Покуття було постійним місцем, де стояв пучок колосся як символ достатку.

Тут проходило майже все життя людини - від народження і до смерті. Коли з'являлася в родині дитина, то першу купіль робили у покутті.

Під час весілля молодих та їхніх хрещених батьків ушановували на почесному місці.

Було за святий обов'язок, заходячи до хати, знімати головний убір і хреститися до божниці.

А у страшні роки голодомору люди ховали під покуття зерно, м'ясо, інші продукти, інколи таким чином вдавалось їх зберегти.

Учениця.

На світі білому єдине,

Як і Дніпрова течія, -
Домашнє вогнище родинне,
Оселя наша і сім'я.
Ми відтоді печатки лічим,
Як муж з камінням і паличчям
За звіром кидався вдогонь,
А жінка берегла вогонь.
Вогонь, що прядки розкладали,
Здобутий ними від тертя;
Пожитки різні, причандали,
Що перейшли з первобуття.
И слова житейські необхідні,
Що проростали, як зернята.
Вогнем освячені і рідні:
«Горнутись», «горниця», «горня».
Хоч їх походження і різне,
Немає в цьому дивини.
Та дух Вітчизни, материзни
Несуть і досі нам вони.
Слова, що доти їх ми знали,
Первісні трепетні слова,
Що зігрівали і єднали, - І мова врунилась жива.
В щасливі і тяжкі години -
Куди б нам не стелився шлях -
Не згасне вогнище родинне,
В людських запалене серцях.

Бібліотекар. Зроду-віку співіснував тісний зв'язок: батьки намагалися передати в спадок своїм дітям не тільки варті уваги навички до праці та поведінки, але й залишити добру пам'ять про самих себе; діти ж мали за обов'язок дотримуватись і далі розвивати родовідні звичаї. Так привселюдно створювався колективний літопис родинної звичаєвої пам'яті як одна з форм громадських взаємин. Щоб не загинув хороший звичай пам'ятати своїх пращурів від п'ятого чи сьомого коліна, напевно, кожній сім'ї потрібно вести Дерево Роду. Воно допоможе сьогоднішньому і наступним поколінням пам'ятати всіх членів роду.

Учень. Мати і батько - найрідніші, найближчі кожному із нас люди. Від них ми одержуємо життя. Батьки вчать нас людських правил, оживляють наш розум, вкладають у наші уста добрі слова. Вони - найдорожчий скарб, яким володіють діти на землі. Народна мудрість каже: «Добрі діти - батька вінець, а лихі - кінець». Щоб бути доброю, дитина має виховувати в собі чесноти: бути благочесною перед батьками, слухати їх. Імення матері, як сонце, що своєю всесильністю тримає серед зоряних світів велику родину планет, творило і єдало націю, вберегло її від сирітства.

Учениця.

Я твій портрет фіалками вберу, -
Ти ж так любила голубі фіалки.
Мене ти вчила правді і добру,
Мене до праці ти привчала змалку...
Я доторкнуся до твого чола,
На ньому зморшки, й ті - такі ласкаві...
Ти все дала й нічого не взяла:
Ні крихти хліба, ні «спасибі» навіть...
Все те, що мав, і те, що в мене є,
Що від людей, що від землі святої,

Що радістю в рядках моїх встає, -
Передано в моє життя тобою...
Дочку, можливо, матиму, хтозна,
Про що в гаю зозуля накувала...
О, як я хочу, мамо, щоб вона Твоє велике щедre серце мала!
В. Підпалій

Бібліотекар. Якщо мати за своєю природою є втіленням ласки, ніжності, великої доброти, то з батьком асоціюються значно вимогливіші практичні означення. Батькове слово було не тільки законом, воно об'єднувало, повчало і утверджувало моральні засади. Чи не від того увійшов у повсякдення вислів: «Хоч батько і скупий на слово, але воно є законом». Не випадково у народі кажуть:

Яка гребля - такий млин, який батько - такий син.
Не навчив батько - не навчить і дядько.
Який корінь - такий і відросток.

Про життєву мудрість батьків складено чимало легенд, давніх історій. Ось послухайте одну із них:

«Був колись такий закон - знищувати старих людей, які вже не могли виконувати роботу. Старший син виводив батька чи матір у глухий ліс і залишав там. А один чоловік пішов проти закону: пожалів свого батька, заховав його у глибокій землянці в пуші.

Рік живе старий, другий. Ніхто про те не знає. І впав на їхню землю неврожай лютий, а за ним - холодна, затяжна зима. Все поїли люди, навіть насіння. Розмерзлась земля, а сіяти нічого. Прийшов тоді син до батька і каже: «Будемо погибати, тату, усі разом» - і заплакав. «Не плач, сину, - каже батько, - є порятунок. Розбери стріху на хаті, розтруси її по полю і зійде зерно, що в колосках невимолочене лишилось».

Зробив син так, як велів батько. І зійшло жито - густе, могутнє, був урожай невиданий. Прийшли до того чоловіка люди і запитали, хто навчив його так чинити. І чоловік зізнався, що порушив закон, не вигнав батька. Зажадали люди побачити того діда.

Він вийшов до них - сивий, згорблений, зіперся на костур і каже: «Я смерті не боюся, бо давно готовий до неї. Убийте мене, а сина пожалійте, як він мене пожалів».

Заспокоїли люди діда і прийняли новий закон роду: «Берегти й шанувати старих людей за роки, за мудрість, слухати їхню раду й чинити, як вони скажуть. І доглядати їх до самої смерті».

Бібліотекар. В Україні залишається традицією сімейна мораль, коли з великою пошаною ставляться до старших, поважають їх, допомагають їм. Все, що залишилось на згадку від старших поколінь, - їхня мудрість, поради, хатні речі, які вони зробили чи придбали, - оберігають кожного з нас і зветься оберегами. Батькова хата, мамина пісня, дідусева казка, бабусина вишиванка - все це наша родовідна пам'ять, символи України, наші обереги.

Родина, рід, які слова святі,
Вони потрібні кожному в житті,
Бо всі ми з вами - ніжні гілочки
На дереві, що вже стоїть віки.
Це дерево - наш славний родовід,
Це батько й мати, прадід твій і дід.

Тож будьте ласкавими, добрими, уважними синами і дочками. Проявляйте любові вдячність до тих, хто дав життя, поставив на ноги, чий дні і ночі були заповнені турботою про вас. Пам'ятайте: батькам дорога любов, добре слово дітей. *(Звучить пісня про родину)*